

TĚŠÍNSKÉ
DIVADLO
ČESKÁ SCÉNA

Joseph Kesselring

JEZINKY BEZINKY

Ředitel Těšínského divadla
Šéf České scény
Dramaturgyně České scény

Petr Kracik
Miroslav Liška
Alice Olmová

Original Broadway Production by Howard Lindsay and Russel Crouse

Joseph Kesselring

JEZINKY BEZINKY

Premiéra 20. 1. 2024

Režie Peter Gábor
Překlad Zdena Werichová, Marie Fantová - Breinlová
Úprava Jan Werich
Scéna Michal Syrový
Kostýmy Tomáš Kypta
Hudba Peter Gábor ml.

Abby Breswterová Šárka Hrabalová
Marta Brewsterová Lenka Waclawiecová
Pastor dr. Harper Miloslav Čížek
Teddy Brewster Kryštof Malec
Strážník Brophy Tomáš Hába
Strážník Klein Denis Kuboň
Elena Harperová Eliška Adamovská

Mortimer Brewster Ondřej Frydrych
Pan Gibbs Vítězslav Kryške
Jonatan Brewster Zdeněk Klusák
Dr. Einstein Petr Sutorý
Strážník O'Hara Zdeněk Hrabal
Komisař Rooney Dominik Grác
Pan Witherspoon Josef Bičiště

Inspice Dominik Grác

Náповěda Libuše Berková

Š. Hrabalová, L. Waclawiecová

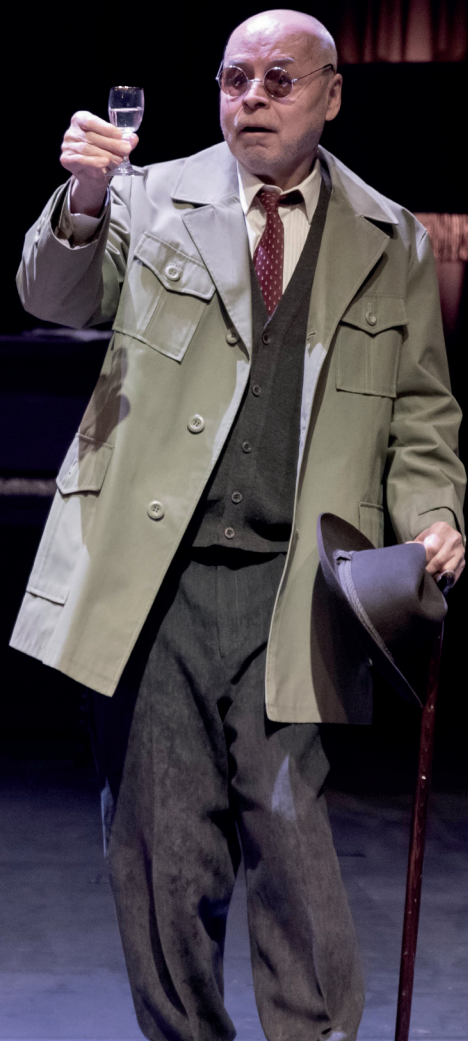
P. Sutorý, Z. Klusák

Joseph Kesselring

Americký spisovatel a dramatik

Joseph Otto Kesselring [1902 - 1967] se nejvíce proslavil svou hrou *Arsenic and Old Lace* [Jezinky bezinky] napsanou v roce 1939 pod původním názvem *Bodies in Our Cellar* [Těla v našem sklepeč]. Narodil se v New Yorku. Prarodiče z otcovy strany byli němečtí imigranti. Matka byla Kanadanka. Mladý Joseph strávil většinu svého dětství okolo divadla. V roce 1922 začal vyučovat vokální hudbu a také režisovat. Napsal celkem 12 her, z nichž čtyři byly uvedeny na Broadwayi: *Wisdom in Women* [1935], *Arsenic and Old Lace* [1941], *Four Twelves are 48* [1951] a *Mother of that Wisdom* [1963]. Od roku 1980 uděluje National Arts Club cenu pojmenovanou po Kesselringovi, a to Joseph Kesselring Prize for up-and-coming playwrights. Udělování tohoto ocenění bylo nápadem vdovy po Kesselringovi Charlotte.

Š. Hrabalová, V. Kryške

Jezinky bezinky

Kriminální komedie s příchutí hororu

Hra byla napsána v roce 1939 a dodnes zůstala autorovou nejhranější a vlastně také jedinou známou hrou, ostatní upadly v zapomnění. Historicky první premiéra této černé komedie proběhla 18. 8. 1941 ve Fulton Theatre v New Yorku v produkci Howarda Lindsaye a Russela Crouse. Roli Abby Brewsterové hrála Josephine Hullová, Marthu Brewsterovou Jean Adairová a divadelního kritika Mortimera Henry Herbert. V roli Jonatana se objevil Boris Karloff. Autor původně zamýšlel napsat psychologický thriller, ale v průběhu psaní se žánr hry změnil. Ve hře využil i některých inspirujících momentů ze svého života; tak například jeho otec Ronald Kesselring, uznávaný lékař, inspiroval dramatika k vytvoření postavy doktora Einsteina. Do postavy strážníka O'Harry zase

promítl svou touhu a fascinaci dramatickou tvorbou. Byl to Jan Werich, který hru viděl na Broadwayi a který ji nechal přeložit a uvést v roce 1958 v Čechách. Důvodem jeho nadšení byl fakt, že se v divadle ještě nikdy předtím tak nenasmál. Tedy právě jemu jsme dnes vděční za to, že se můžeme bavit jednou z nejslavnějších detektivních komedií světové dramatiky, jejíž děj se odehrává v milém a pohodlném domě, z jehož stěn dýchá spíše atmosféra viktoriánské Anglie než newyorský Brooklyn padesátých let. Dvě starší sestry Abby a Marta Brewsterovy, příjemné, elegantní, pohostinné dámy, zvou podobně staré pány na bezinkové víno. V této rajske pohodě se však dějí věci nadmíru podezřelé, a tak když tety navštíví jejich synovec Mortimer, nestačí se divit...

V Těšínském divadle byly Jezinky bezinky uvedeny v roce 2003. Roli pastora Harpera si i tenkrát zahrál Miloslav Čížek, Zdeněk Hrabal byl i před lety strážník O'Hara a Petr Sutorý ztvárňoval roli strážníka Kleina.

Jezinky

Jezinky jsou ve slovanském bájesloví zlé ženy obývající lesy a loupící děti, jimž vylupovaly oči. Etymologicky souvisejí s pohádkovou ježibabou. Jezinky jsou personifikace zla a vyskytují se v pohádkách všech slovanských národů.

Bezinky

Mají léčivé účinky, ale nejezte je syrové. Bezinka je keř, který roste v opuštěných zahradách nebo na okrajích luk a lesů. Svě okolí upoutá nádhernou korunou dvakrát do roka. Nejprve když kvete světle žlutými květy a podruhé černými bobulemi, které vyrůstají v mohutných hroznech. Pro léčebné účely se využívají květy i plody. Svým zápachem bezinky odpuzují hlodavce a hmyz.

Na jaře se sbírají květy, na podzim pak plody. Květy obsahují užitečné siliče, třísloviny, glykosidy, organické kyseliny a vitamin C. Květ černého bezu je potopudný i močopudný; nálev z květů se užívá vnitřně při nachlazení a při hořečnatých onemocněních dýchacích cest, k tlášení křečí trávicího traktu a při nadýmání. Plody obsahují cukry, kyselinu jablečnou, třísloviny, pektin, vitaminy A a C, skupinu vitamínů B a kyselinu pantotenovou. Bezinky pomáhají i při migrénách a ischiatických zánětech. Bezový list může překvapivě sloužit při bolestech kolen, vytahuje tzv. vodu z kolene. Čerstvé listy se rozdrtí, semelou nebo naklepou, až pustí šťávu, nemocný kloub se jimi obloží, přeloží se kouskem plátna a obváže. Na zábal stačí asi jedna hodina. Surové plody bezu jsou mírně jedovaté, obsahují sambunigrin. Respektive jedovaté jsou pečičky, které plody obsahují. Bezpečně sníst můžete jen malé množství syrových bobulek. Ale raději je konzumovat nezkoušejte!

T. Hába, D. Kuboň

Pověry a legendy o bezinkách

- Sídlí v nich duchové, kteří se mstí za zlo, které bylo spácháno v okolí jejich keře. Proto se bez černý často vysazoval kolem chalup a stodol.
- V minulosti se věřilo, že bezinky ochraňovaly před zlými silami a působily jako ochranný prostředek proti bosorce.
- Říká se, že uvnitř keře žijí duchové i čarodějnice, proto poraněné dřevo krvácí rudou mízou.
- Před kácením se na kolenou odřívá vají formule pro odpuštění.
- Nosí štěstí novomanželům.
- Bezinka položená vedle polštáře zajišťuje klidný spánek.
- Do bezového keře prý nikdy neuhodí blesk. Proto se bezinka nacházela téměř u každého domu.
- Podle křesťanské legendy se Jidáš oběsil na bezu – od té doby prý šíří kvetoucí keř nasládlou vůni připomínající rozklad mrtvoly.
- Při pohřbívání se křížek z bezového dřeva dává do rakve zemřelým.
- Podle jiné legendy byl Kristus bičován bezovými metlami, odsud má bez své léčivé vlastnosti.

O. Frydrych, E. Adamovská

Bezinkové víno

skoro jako od sester Brewsterových

bezinky	3 kg
cukr	1,1 kg
voda	3 l
kvasinky	1 balíček
živná sůl	1 balíček
kyselina citronová	5 g

Bobulky černého bezu zbavíme zelených částí, lístků a nečistot a omyjeme je. Vhodným nástrojem bezinky rozmačkáme, přidáme k nim 100 g cukru, kyselinu citrónovou, živnou sůl a zalijeme 2 litry vařící vody. Tuto směs za stálého míchání lehce povaříme po dobu 15–30 minut na mírném ohni a následně ji necháme vychladnout. Po vychladnutí přidáme zákvas a v uzavřené nádobě necháme vše jeden den kvasit. Druhý den směs vylisujeme. K vylisované šťávě přidáme vychladlý roztok 1 kg cukru v 1 litru vody a necháme kvasit v kvasné nádobě.

M. Čížek, Š. Hrabalová, K. Malec

L. Waclawiecová, E. Adamovská

Attila, Karloff a další...

Attila

Nejpamátnější nepřítel Říma a vůdce Hunů se narodil neznámo kdy, jeho otec se jmenoval Munzuk. Attila nastoupil svou vládu roku 433, když zemřel jeho strýc Ruj. V té době nevládl sám, ale společně se svým bratrem Bledou, kterého však nechal zavraždit. Hunská říše na počátku Attilovy vlády čítala prakticky všechny kmeny Germánů a Slovanů mezi východními hranicemi východořímské říše a Volhou. Střediskem státu bylo území dnešního Maďarska, přičemž hlavní město leželo asi někde mezi Tisou a Dunajem. O tomto městě víme asi tolik, že bylo celé ze dřeva kromě – a to je zajímavé – lázní římského stylu. Přejdeme však k Attilovi samotnému. Byl postavy značně malé, nevypadal rozhodně nijak přitažlivě. Co ztratil na kráse, to získal na vypočítavosti,

kteří se jeho sousedi museli obávat stejně jako jeho meče. Přestože jej všichni považovali za děsivého nepřítel, k vlastním poddaným se prý choval milostivě [attila znamená v překladu tatíček]. Rovněž řečtí řemeslníci a umělci si ho pochvalovali pro jeho štědrost a přímost.

Attila byl schopný válečník a meči se rozhodně nevyhýbal. Neměl nikterak skromné cíle – chtěl na troskách dobyté římské říše založit vlastní hunskou veleříši. Roku 453 Attila zemřel. Stalo se tomu na svatebním loži, možná dostal mrtvici, možná ho zabila jeho krásná manželka Ildiko, kterou si prý Attila vzal násilím. O Attilovi víme, že měl velké množství žen a tato svatba nepatřila k jeho prvním, neboť ženám holdoval ve velkém. Avšak je jisté, že po Attilově smrti se hunská říše rychle rozpadla i přes svou velkou sílu.

James Cardinal Gibbons [1834-1921]

Americký prelát, který jakožto arcibiskup z Baltimoru sloužil v letech 1877 až 1921 jako most mezi římským katolicismem a americkými katolickými hodnotami.

Gibbons se v roce 1837 přestěhoval se svými rodiči z Baltimoru do Irska. Do Spojených států se vrátil o 10 let později a dalších osm let strávil jako obchodník s potravinami v New Orleansu. V roce 1855 vstoupil do semináře v Baltimoru a o šest let později se stal knězem. Rychle prošel řadami římskokatolické církve a v roce 1868 byl nejmladším biskupem ve Spojených státech. Brzy nato byl povýšen na arcibiskupa Baltimoru [1877]. V roce 1884 převzal vedoucí roli jako předsedající prelát na třetím plenárním koncilu v Baltimoru a v roce 1886 byl papežem Lvem XIII. jmenován kardinálem.

Jakožto vůdce katolické církevní hierarchie ve Spojených státech byl Gibbons otevřený ve své chvále amerických demokratických institucí a v obhajobě amerikanizace [rychlá asimilace kato-

lických přistěhovalců do americké kultury]. Ve vzdělávání, stejně jako v jiných sociálních otázkách hledal Gibbons způsoby, jak sladit principy katolické víry s principy americké demokracie. Během své kariéry byl Gibbons respektovanou a vlivnou veřejnou osobností. Ačkoli byl nestranný, zaujímal postoje k různým otázkám zahraniční a domácí politiky a osobně se znal s každým americkým prezidentem.

George Washington Goethals [1858-1928]

Goethals byl důstojník americké armády a inženýr, který řídil stavbu Panamského průplavu. Po absolvování americké vojenské akademie ve West Pointu v New Yorku v roce 1880 byl Goethals zařazen do US Army Corps of Engineers, kde získal cenné zkušenosti se stavbou kanálů a přístavů. V lednu 1908 převzal kompletní vedení stavebních prací Panamského průplavu. Překážky, kterým čelil, byly obrovské. Kromě technického problému s výstavbou masivních zdymadel musel ubytovat a nakrmit asi 30 000 zaměstnanců, z nichž mnohé

L. Waclawiecová, O. Frydrych

Z. Hrabal, Š. Hrabalová

trápily nemoci, ačkoli žlutá zimnice a malárie byly v té době pod kontrolou. Esprit de corps (pocit cti a hrdosti sdílený s ideály a úspěchy skupiny lidí), který zplodil, se stal legendárním. Když byl Panamský průplav v roce 1914 otevřen pro komerční dopravu, byl Goethals jmenován prvním guvernérem Canal Zone. Během první světové války sloužil jako úřadující generální ředitel a později jako ředitel nákupu, skladování a dopravy, stejně jako pohybu vojáků ve Spojených státech a v zámoří. V letech 1919 až 1928 byl prezidentem inženýrské firmy George W. Goethals and Company. Působil také jako konzultant mnoha významných inženýrských organizací.

Boris Karloff [1887–1969]

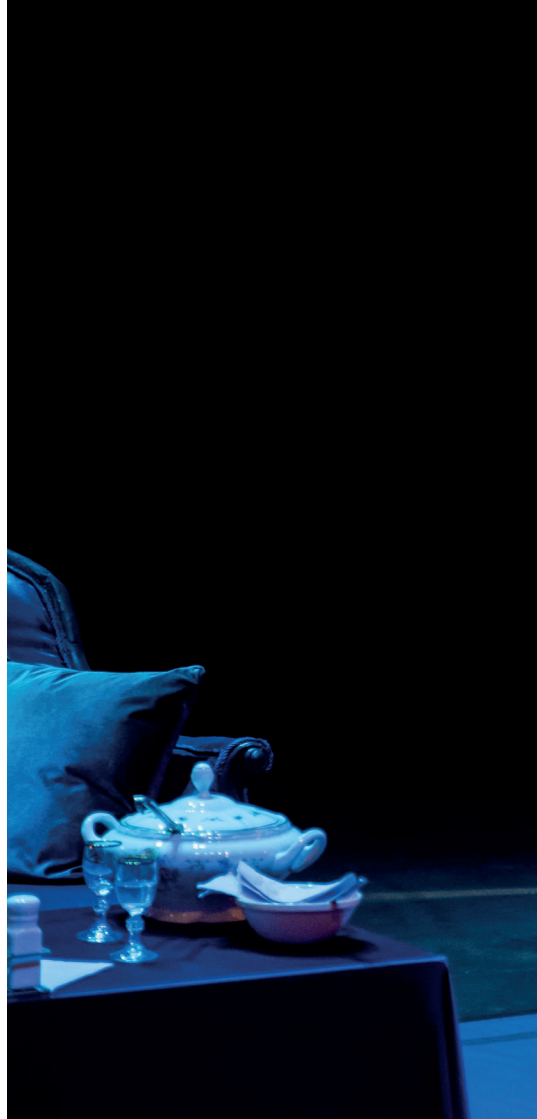
Narodil se v Anglii jako William Henry Pratt do rodiny, v níž bylo devět dětí. V mládí studoval londýnskou univerzitu a rozhodl se pro povolání diplomata. Zanedlouho však tuto myšlenku opustil a ve svých třidvaceti letech emigroval do Kanady, kde pracoval jako dělník

na farmě. V té době se začal zajímat o divadlo a brzy se stal členem jedné divadelní společnosti a přijal umělecký pseudonym Boris Karloff. Během následujících let prošel celou řadou hereckých společností, projel s nimi celé Spojené státy a v roce 1919 skončil v Los Angeles jako nezaměstnaný herec bez angažmá. Zlom v jeho kariéře nastal, když se mu podařilo získat stálou práci ve filmových studiích společnosti Universal. Tam jednou v kantýně potkal režiséra Jamese Whalea, který navždy změnil jeho život. Whale zrovna hledal herce pro svůj nový snímek a na Karloffovi ho zaujala jeho podivná pronikavá osobnost. A tak v srpnu roku 1931 začal Karloff natáčet snímek, v němž sehrál svou osudovou roli a který předurčil jeho další hereckou kariéru. Řeč je o proslulém prvním filmovém zpracování románu Mary Shelleyové Frankenstein, kde Karloff bravurně ztvárnil roli monstra. Díky své uměrenosti, inteligentní jednoduchosti gest, držení těla, hlasu a masce stvořil Karloff skutečnou

frankensteinovskou příšeru. Během své čtyřicetileté úspěšné kariéry Karloff ztvárnil bezpočet více či méně úspěšných rolí, avšak postavu monstra ve Frankensteinovi už nikdy nepřekonal. Na sklonku života se vrátil do Anglie, kde při natáčení jednoho snímku prochladnul a 2. února 1969 zemřel.

Theodore Roosevelt [1858–1919]

Theodore Roosevelt byl 26. prezident Spojených států amerických [1901–1909], který se proslavil svou energickou povahou a šíří zájmů a úspěchů. Byl rovněž vůdcem republikánů. Než se stal prezidentem, zastával řadu funkcí na municipální, státní a federální úrovni. Roosevelt byl úspěšný jako přírodovědec, cestovatel, lovec, spisovatel a voják, avšak největší slávy se mu dostalo jako politikovi. Do úřadu vstoupil ve věku 42 let poté, co byl zavražděn prezident William McKinley. Do současnosti je to nejmladší prezident USA.

K. Malec

Anna Draksin alias baba Anjuka

Jedna z nejhorších sériových vražedkyň v historii

Anna Draksin, historicky známá spíše jako baba Anjuka, byla starší žena v černém šátku a černých šatech, kterou by jeden nepodezíral z ničeho špatného. Jenže tato zachmuřená stařena vyráběla „nápoje lásky“ smícháním rtuti, arzenu a jedovatých bylin. Když jí bylo 20 let, začala nenávidět všechny muže, protože byla svedena temperamentním důstojníkem rakouské armády. A co bylo dále? Jejich románek netrval dlouho a armáda tak této ženě zanechala jen zlomené srdce a syfilis. Zcela šokovaná Draksin pak začala vyhledávat samotu a krom toho se intenzivně zajímala o medicínu a chemii. Tyto tendence utnul na nějakou dobu sňatek z rozumu, její muž však zemřel až po 20 letech manželství. Draksin si následně zařídila laboratoř a v srbské vesnici Vladimorovac se pustila do práce. Rychle si získala

la pověst bylinkářky a léčitelky. Ženy z širokého okolí za ní přicházely, aby si postěžovaly na své manžely. Jeden měl být věčně rozzlobený, druhý zase o nic nedbal, další byl odsouzen za zradu atd. Vstřícná a chápavá „léčitelka“ se vždy ptala hlavně na váhu dotyčného, podle čehož určila potřebnou dávku arzenu, která muže neomylně zabila. Mladým také umožnila vyhnout se armádě pomocí menší dávky jedu. Ta je nezabila, ale způsobila jim potíže, které je vyloučily z aktivní služby. Podle některých pramenů stihla stařena před svým dopadením zabít asi 50–150 mužů. Skutečností je, že manželky otrávených nešťastníků vždy odmítly jakoukoli pitvu. V té době ovšem také nebylo zvláštní, že muž ve středním věku prostě zemřel bez zjevného důvodu. Anjuka se však dopustila osudové

L. Waclawiecová, Š. Hrabalová

chyby, když se rozhodla svůj smrtící byznys ještě rozšířit. Najala si totiž asistentku Lyubinu Milankovou. Tato žena pak v jednom případě namíchala dávku pro jednoho z manželů jinak a muži se před smrtí podařilo dostat do nemocnice; policie následně zajistila jednu z dlouhodobých klientek „léčitelky“. Ta už tímto způsobem stihla zabít dva své bohaté manžely. Žena byla vyslechnuta a ze všeho pak obvinila právě starou bylinkářku. První soud s Anujkou proběhl v roce 1914, výsledkem ovšem bylo zproštění viny. V roce 1920 byla ve věku 90 let zatčena podruhé. Prokuratura již tehdy požadovala trest smrti, soudní verdikt však zněl 15 let, pro její věk tedy doživotí. Nicméně Anujka byla po pouhých 8 letech propuštěna a zemřela o dva roky později. Arzen, který Anujka používala, je toxický polokovový prvek.

Aktuálně nachází své uplatnění hlavně v metalurgii jako součást speciálních slitin. Stejně tak se používá v polovodičovém průmyslu.

V zemské kůře jde o velmi vzácný prvek a v mořské vodě je koncentrace mimořádně nízká. Dle odhadů připadá ve vesmíru na jeden atom arzenu asi miliarda atomů vodíku. V horninách se vyskytuje coby příměs rud niklu, antimonu, kobaltu, zlata, železa a stříbra. Jako stopová příměs se objevuje i v uhelných ložiscích. Těžká otrava se projevuje průjmem, nevolností, vypaďáním vlasů, ochrnutím a posléze zástavou srdce.

Zdroje

www.jimejinak.cz, www.rehabilitace.info
www.awainqerch.cz, www.encyklopedie.vseved.cz,
www.vedazive.cz, www.antickysvet.cz,
www.databazeknih.cz

P. Sutorý, Z. Klusák

Šéf obchodu a marketingu Kateřina Mertha
Šéf jevištního provozu Roman Sekula
Šéf provozu světél a zvuku Vladimír Rybář
Vedoucí dekorační dílny Kristina Libosková
Vedoucí krejčovny Karin Szostoková
Vedoucí vlásenkárny Šárka Szeligová
Vedoucí rekvizitárny Josef Kurek
Vedoucí garderoby Jana Černá

Světla Robert Kurkiewicz / Dariusz Molicki
Zvuk Roman Rakowski / Wojciech Bielach
Vlásenky Pavla Cwiertková
Rekvizity Ivana Kolondrová
Garderoba Jana Černá / Monika Minarzová
Jevištní technika Jiří Ponča / Jiří Gebhart
Roman Szarowski / Jindřich Tesarczyk

Redakce programu Alice Olmová
Jazyková korektura Martina Bojdová
Foto Miroslav Pawelek / Karin Dziadková
Grafický zlom Iva Lupková
Tisk Infinity Art, s. r. o., Český Těšín

*Nositelé autorských práv k dílu zastupuje DILIA, divadelní, literární,
audiovizuální agentura, z. s., Krátkého 143/1, 190 03 Praha 9 – Vysočany*

Hra se uvádí po dohodě s Josef Weinberger Limited London

Požíování zvukových a obrazových záznamů z představení je zakázáno

*Inscenace vznikla za finanční podpory
Ministerstva kultury České republiky a města Český Těšín*

KVĚTINKA
Darkovka M. R.

D. Grác, J. Bičiště

TĚŠÍNSKÉ DIVADLO ČESKÝ TĚŠÍN

Ostravská 67, 737 35 Český Těšín

tel.: +420 558 746 022/23

e-mail: obchodni@tdivadlo.cz

www.tdivadlo.cz

VSTUPENKY, PŘEDPLATNÉ, DÁRKOVÉ KARTY

Informační centrum a pokladna TD

náměstí ČSA 1222/10, Český Těšín

na webu TD www.tdivadlo.cz

nebo hodinu před představením v TD

Č E Š K Ý T Ě Š Í N

Moravskoslezský
kraj

Príspevková organizace
Moravskoslezského kraje

